

Magyar Művészeti Akadémia
Művészetelméleti és Módszertani
Kutatóintézet

„MOZGÓ DÓ...” II.
„A ZENE LELKI TÁPLÁLÉK...”
SZIMPÓZIUM A KODÁLY-MÓDSZERRŐL

2018. SZEPTEMBER 24. | PESTI VIGADÓ
A MAGYAR MŰVÉSZETI AKADEMIA SZÉKHÁZA

Előszó

A Kodály-koncepció értelmezése a XXI. században címmel 2017. november 14-én megrendezett szimpózium sikere azt mutatja, hogy folytatni kell a diskurzust Kodály nevelési elveiről. Kutatások és tanári tapasztalatok bizonyítják, hogy aki Kodály-módszerrel tanulja a zenei írás-olvasást, annak egyéb képességei is jobban, hatékonyabban fejlődnek. „A tanulás anyaga nem szükségszerűen célja a tanulásnak, szolgálhat kulcsként az általános elvhez vagy integrált tudáshoz” – vallja Kokas Klára, Kodály kedves tanítványa, akinek különleges, a lelket is felszabadító pedagógiai munkásságáról épp úgy hallhatnak majd előadást, mint a kodályi filozófia transzferhatásáról az egyéb tantárgyaknál tapasztalt jobb eredményekben. Olyan pedagógusok és kutatók adnak elő ezen a napon, akik ismerik és felhasználják ezt a jelenséget munkájuk során. Nemcsak a hazai és a nemzetközi zenetanításban, de a gyógypedagógiában, a népdalköri munkában, a tánctanításban és egyéb szabadidős, iskolán kívüli tevékenységekben is.

Fehér Anikó

Program

- 10.00 – 10.10 Köszöntő**
- 10.10 – 10.30 Turmezeyné Heller Erika:** Az általános intellektuális képességek szerepe a zenei tehetségben
- 10.30 – 10.50 Janurik Márta:** A zenetanulás transzferhatásairól hazai kutatások tükrében
- 10.50 – 11.10 Alföldyné Dobozi Eszter:** Kodály Zoltán szellemi öröksége és a kecskeméti ének-zenei iskola
- 11.10 – 11.30 A Tutti Cantabile kamarakórus műsora**
Vezényel: Lánczky Edit
- 11.30 – 11.50 KÁVÉSZÜNET**
- 11.50 – 12.10 Juhász Erika:** A magyar lélek tükre – Kodály eszméinek megvalósulása a XX–XXI. századi népzenei mozgalmakban
- 12.10 – 12.30 Balatoni Katalin:** A népi játék, mint a személyiség-fejlesztés és a komplex pedagógia tiszta forrása
- 12.30 – 12.50 Körtvési Katalin:** Az eleven hagyomány – Kokas Klára öröksége
- 12.50 – 13.40 EBÉDSZÜNET**
- 13.40 – 14.00 Lánczky Edit:** A „Kodály Zoltán művei a magyar zeneoktatásban” című kutatás eredményeinek bemutatása
- 14.00 – 14.20 Paár Julianna:** Zenei anyanyelvünk a zeneterápia szolgálatában
- 14.20 – 14.40 Kaibinger Pál:** A Kodály-koncepció a gyógypedagógiai nevelés-oktatásban
- 14.40 – 15.00 Pásztor Zsuzsa:** Kodály keze nyomán – A zenei munkaképesség-gondozás pedagógiája

15.00 – 15.30 Kerekasztal-beszélgetés: A Kodály-módszer külföldön

15.30 – 15.40 **Zárszó**

A konferencia ideje alatt a Pesti Vigadó 4. emeleti folyosóján *Emlékek Kodályról* címmel kiállítás tekinthető meg. A kiállítás anyaga Fehér Anikó gyűjteménye.

Absztraktok

Turmezeyné Heller Erika

az Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző karának egyetemi docense

Az általános intellektuális képességek szerepe a zenei tehetségben

Az intellektuális és a zenei képességek összefüggése az ókor óta gyakran felmerül, az intelligenciatesztek megjelenésével pedig bizonyíthatóvá vált, hogy a magas zenei teljesítmény magas intelligenciával jár együtt. Saját kutatásunk célja annak feltárása volt, hogy 10–14 éves korban differenciáltan az egyes zenei képességterületek – a hallás utáni diszkrimináció, a hallás utáni éneklés, a zenei írás, a zenei olvasás – mennyiben függenek a különböző intellektuális képességektől. Az általános értelmesség (Raven-féle intelligenciateszttel mérve) mellett a problémamegoldó gondolkodás, a verbális és vizuális memória, valamint a figyelem szerepét vizsgáltuk. Eredményeink szerint az egyes zenei képességekben eltérő az intellektus szerepe. Kizárólag az éneklésben lehet jó eredményt elérni alacsony értelmességgel, a többi területen az intellektuális képességeknek „küszöbszerepe” van, vagyis átlag alatti intelligenciával nem érhető el jó zenei teljesítmény, efölött viszont már nincs összefüggés az értelmi képesség és a zenei teljesítmény színvonala között. A zene összetevő dimenzióit – dallam, harmónia, ritmus, hangszín, hangerő – elkülönítetten vizsgálva megmutatkozott, hogy a ritmikai képességek esetében a legmarkánsabb az összefüggés.

Janurik Márta

a Szegedi Tudományegyetem Zeneművészeti Karának főiskolai docense, az MTA-SZTE Ének-Zene Szakmódszertani Kutatócsoport vezetője

A zenetanulás transzferhatásairól hazai kutatások tükrében

Az éneklés vagy a hangszerjáték sokak számára érték, örömforrást jelent. Ugyanakkor kevésbé ismert, hogy a zenetanulás az általános kognitív fejlődésre is hatással van. Pszichológiai, neurológiai és transzferhatás-vizsgálatok támasztják alá, hogy a zenei képességek fejlődése – különösen gyermekkorban – összekapcsolódik a nyelvi készségek, az olvasás, a matematikai készségek vagy a szociális készségek fejlődésével. Az előadás olyan hazai összefüggés-vizsgálatok és transzferhatás-vizsgálatok eredményeit mutatja be röviden, amelyek azt igazolják, hogy a zenei képességek korai fejlesztése pozitív hatást gyakorol az eredményes iskolai tanulás szempontjából fontos alapkészségek fejlődésére. Emellett részletesebben foglalkozik a *Látható hangok* zenei fejlesztőprogram óvodásgyermekkel folytatott hatásvizsgálatának eredményeivel.

Alföldyné Dobozi Eszter

költő, író, a Kecskeméti Kodály Iskola intézményvezetője

Kodály Zoltán szellemi öröksége és a kecskeméti ének-zenei iskola

Kodály Zoltán pedagógiai tárgyú írásai és beszédei az életmű és a reformpedagógiai irányzatok tükrében címmel az előadás bevezető része összefoglalja azokat az elveket, amelyek meghatározzák Kodály Zoltán zenei nevelési koncepcióját.

Az 1950-ben létesült, ma négy iskolatípust magába foglaló intézmény történetének áttekintése követi mindezt, különös

szempontként kezelve azt a kérdést, hogy milyen szerepe volt Kodály Zoltán személyének és nézeteinek ebben a folyamatban.

Az előadás az alábbi kérdésekre keresi a választ:

Hogyan tesz szert országos népszerűsége az ének-zenei iskola típusa Nemesszeghy Lajosné Szentkirályi Márta iskolateremtő tevékenysége nyomán? Mivel magyarázható az ének-zenei iskolák számának csökkenése a '90-es évektől napjainkig? Mi a titka a megmaradásnak, s annak, hogy Kecskeméten ma is az egyik legnépszerűbb intézmény a Kodály Iskola az iskolaválasztók körében?

Végezetül bemutatásra kerül a Kodály-módszernek nevezett koncepció megjelenése a helyi értéktárakban és a hungarikumok rendszerében.

Juhász Erika

népdalénekes, népdalkörvezető, a Nyíregyházi Egyetem Zenei Intézetének mesteroktatója

A magyar lélek tükre – Kodály eszméinek megvalósulása a XX–XXI. századi népzenei mozgalmakban

Az előadás fókuszában az 1970-ben megalakuló pávaköri mozgalom áll, melynek a közel ötvenéves történetében bekövetkezett változásai a kodályi gondolatok tükrében kerülnek bemutatásra az alábbi szempontok alapján. Az éneklés, mint kifejezésforma, ma is alapvető, elemi emberi igény. A hagyományos, belső szabályozóerőkkel működtetett közösségekben erre mindenkinek természetes lehetősége nyílt.

Az intézményesült társadalom megszünteti ezeket az alkalmakat, helyette szervezett formákat kínál, amelyben a társadalom tagjai aktív résztvevők, passzív hallgatók lehetnek, vagy teljesen negligálják ezeket a közösségi lehetőségeket (nem tudnak énekelni, nem érdeklődnek, előítéletek miatt érdektelenek).

A népzene értékeinek fennmaradásában nagy szerepet vállal a pávaköri mozgalom, mely a résztvevők számarányát te-

kintve jelentősnek mondható a népművészet egyéb területeihez viszonyítva.

Bizonyossá vált, hogy ezek a közösségek elsősorban a népdalok hagyományos előadását tartják legfontosabb feladatuknak. A különböző tájegységek népzenei anyagának tudatos megismerése, tanulása, stílusos előadása a legfontosabb feladat. A feldolgozás csak kisebb mértékben jelenik meg a csoportok előadásában, például szerkesztett csokrok vagy a hangszerelés egyszerűbb, hagyományoktól eltérő alkalmazásának formájában.

A tevékenység minőségi garanciáját jelenti az országos minősítőrendszer hatékony működése, valamint a szakmai továbbképzések, melyek a szakmai tudatosság fejlesztését szolgálják.

Zenei anyanyelvünk megtartása, zenei kultúránk fejlődése érdekében továbbra is nagyon fontos az állam hatékony támogatása olyan lehetőségek megteremtésével, amelyek nagyobb társadalmi csoportok figyelmét kelthetik föl az éneklés, mint kifejezési forma iránt.

Balatoni Katalin

néptáncpedagógus, neveléstudományi kutató

A népi játék, mint a személyiségfejlesztés és a komplex pedagógia tiszta forrása

Nincs oly fontos táplálék gyermekkorban, mint a népi játék vagy a népdal. Örökségként kaptuk évezredek óta. Sem jobb, sem korszerűbb eszköztár a gyermeki fejlődés segítésére még nem látott napvilágot. Érdemes azonban ezt a sokak által tudott ténytet a gyakorlatban felülvizsgálni. Megnézni azt az utat, amit megtett a paraszti társadalmak megszűnését követően és megvizsgálni mai funkcióját, célrendszerét. Mert fontos tudni, hogy nem tehetjük meg, hogy csupán csak eljátsszuk, előadjuk, imitáljuk formai sajátosságait. Minden pedagógiai területen felül kell

vizsgálni, hogy vajon megvalósulnak-e a kodályi elvek: a teljes személyiségre, az identitásra ható folyamat, az élményalapú és gyermekközpontú, a korosztályi sajátosságokat figyelembe vevő szemlélet. Ezen elvek és a korszerű pedagógiai trendek alapján kötelességünk élővé és alkalmazhatóvá tenni már kora gyermekkorban is kulturális kincseinket. Előadásom során ezen kérdések elméleti és gyakorlati problémáit és esetleges megoldásait kívánom bemutatni.

Körtvési Katalin

a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem és a Kodály Zoltán Zene-pedagógiai Intézet művésztanára

Az eleven hagyomány – Kokas Klára öröksége

Napjainkban olyan új elvárások jelennek meg világszerte az oktatásban, mint a kreativitás, az érzelmi intelligencia, az innovációra való nyitottság és a határozottság. Mi itthon Magyarországon már régóta tudói vagyunk egy egyedülálló nevelési módszernek, melyben a zene fantasztikus eszköz a tanítási-tanulási folyamatban, s ahol az önmagunk megismeréséhez vezető úton a teljes figyelem, önkifejezés, nyitottság, elfogadás, a csend s nem utolsósorban a kreativitás kövein lépkedhetünk. Az „új elvárások” mára már szinte tradíciók abban a Kokas Klára nevével fémjelzett művészetpedagógiában, amely közel negyven éve az oktatás, közelebből a zenei oktatás periferiáján egyensúlyoz.

Kokas pedagógiája a Kodály-filozófiában gyökerezik. Népzeneink legszebb dalaival, szövegeivel való találkozás, a klasszikus remekművek élményszerű, aktív befogadása a kodályi „Legyen a zene mindenkié” vágy legteljesebb, mondhatnánk „zsigeri” megvalósulása.

Mi történt a halála óta eltelt nyolc évben? Hogyan őrizzük a tradíciót, és mégis hogyan formáljuk át magunk képére tanításának módszertani lépéseit? Hol működnek olyan műhelyek, ahol merik beépíteni pedagógiájának fontos alapvetéseit az alapfokú

szakképzés szolfézsóráiba, hogyan egészítheti ki a hangszeres órákat? Milyen visszajelzéseink vannak a Kodály Intézet és a Zeneakadémia Kokas-kurzusainak hallgatóitól?

Az előadás visszatekint arra az örökségre, amelyet Kokas „előretétekintésül” hagyott ránk.

Lánczky Edit

ének-zenetanár, karvezető, az Oktatási Hivatal Budapesti Pedagógiai Központjának vezetője

A „Kodály Zoltán művei a mai zeneoktatásban” című kutatás eredményeinek bemutatása

Kodály Zoltán zenepedagógiai módszere a magyar zeneoktatás legfontosabb öröksége. Ennek ellenére arról, hogy az időről időre megújuló curriculumokon túl, mennyire épül be a szerző munkássága a zeneórák és iskolai énekkarok mindennapi gyakorlatába nagyon keveset tudunk. Ez a feltevés határozta meg a jelen kutatás alapvető célját, az aktuális helyzetkép felrajzolását Kodály Zoltán műveinek felhasználásáról a magyarországi zenepedagógusok, főként az iskolai ének-zene tanárok és szolfézsztanító pedagógusok körében. A téma körüljárására egy 18 kérdésből álló online, Google-űrlap típusú kérdőív adott lehetőséget, amely az Oktatási Hivatal Pedagógiai Oktatási Központjai segítségével, intézményvezetők közvetítése útján jutott el a pedagógusokhoz. A felmérés 2018 májusában zajlott le és a kapott válaszokat a Pedagógiai Oktatási Központ munkatársaival együttműködésben értékeltük.

A vizsgálat három szegmensre fókuszált különösképpen: milyen céllal, milyen zenepedagógiai művek kerülnek elő az ének-zene vagy szolfézsórán? Mely darabok kerülnek meghallgatásra? Az iskolai énekkarok repertoárjában milyen szerepet játszanak Kodály kórusművei?

Mintegy 600 válasz érkezett vissza olyan eloszlásban, hogy a kapott minta jól mutatja be a magyar zenetanári közösséget. A

válaszokból egyértelműen kiderül, hogy a zeneóra releváns részét képezik Kodály Zoltán művei. Az adatok alapján határozott képet kapunk arról, hogy milyen a pedagógusok attitűdje e művekkel kapcsolatban, miben látják az alkalmazás kihívásait és örömeit.

Paár Julianna

zeneterapeuta, zenetanár, előadóművész

Zenei anyanyelvünk a zeneterápia szolgálatában

Kodály Zoltán, a XX. század kiemelkedő zenepedagógusa úgy tartotta, hogy a gyermek zenei nevelése 9 hónappal születése előtt megkezdődik. Több tudományos kutatás is alátámasztja, hogy a magzat az anyaméhben belül nemcsak befogadni, hanem raktározni is képes a zenei információkat, és ez élettanilag kedvezően befolyásolhatja fejlődését. A születés utáni zenei élmények épp olyan fontosak a baba testi-lelki épülése szempontjából, arról nem is beszélve, hogy az anyukák érzelmi levezetődésében, stresszoldásában, szorongás csökkentésében is jelentős szerepet játszhat a zene, illetve a zenével kombinált mozgás és játékfolyamat által közvetített tartalmak. Nem csupán az anya-gyermek összehangolódása fontos, hanem ennek a duális egységnek a nagy egészbe való beillesztése is. A zene, mint szociális kötőszövet kulcsfontosságú a babák fejlődése szempontjából. Miként a (magyar) nyelv, a (magyar) zenei anyanyelv is alapvető építőeleme a későbbi szociális és egyéni fejlődésnek.

Nagy Ágnes konduktor segítségével összegeztük a gyermekek első három évének fejlődési állomásait a fent említett aspektusoknak megfelelően, összevetve a sterni pszicho-szociális fejlődésmodellel. Eddigi ismereteinket alátámasztva láthatjuk, ahogy a különféle érzéletek/kompetenciák – testi-lelki-szociális – miként illeszkednek egymáshoz, és kontúrozzák a gyermek fizikai és lelki valóját.

Minden gyermek számára saját édesanyja, édesapja hangja a legszebb, legfontosabb. A szülői hang nyugtat, biztonságot ad,

körülölel. Énekelni, ringatni, dúdolni mindenki tud. Ezt az alapvetést, illetve a stern-i szemléletet alapul véve vizsgálunk meg a magyar népi, mozgásos gyermekjátékok – szűkebb értelemben az ölbéli játékok – közül néhány kiragadott példát.

A megjelenített játékokon keresztül kaphatunk választ az alábbi kérdésekre:

- Miként hordozza a zenei anyanyelvi réteg a vitalitás affektusokat?
- Hogyan jelenik meg az amodális percepció jelensége a játék folyamatában?
- Miként jön létre közös figyelmi fókusz, megosztott affektív állapot ebben az elemi zenei rétegben?
- Hogyan jelennek meg egy-egy ölbéli játékban a selfézés aspektusai – hatóerő, a test fizikai egységének megélése, self-kontinuitás, affektivitás, interszubjektivitás?

Kaibinger Pál

gyógypedagógus, énektanár, az ELTE Bárczi Gusztáv Gyakorló Általános Iskola igazgatója

A Kodály-koncepció a gyógypedagógiai nevelés-oktatásban

A zenei nevelés a gyógypedagógiában is a Kodály-koncepció alapján történik. Az ének-zene tanításának fejlesztőereje, a transzferhatások kiemelten érvényesülnek ezen a területen.

Az előadás az eredményeket, a nehézségeket, a sajátosságokat és a lehetőségeket saját tapasztalatok és a szakirodalom adatai alapján mutatja be. Kitér a terápiás gondolat megjelenésére és szerepére a gyógypedagógiai munkában.

Be kívánja mutatni a fogyatékoság és a muzikalitás, illetve a fogyatékoság és a zenei tehetség összefüggéseit a vélemények és ellenvélemények tükrében. Konkrét példákat is felsorakoztat a fogyatékoság mellett megjelenő zenei tehetség bemutatására.

Pásztor Zsuzsa

a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem egyetemi oktatója

Kodály keze nyomán – A zenei munkaképesség-gondozás pedagógiája

Kodály, a zeneszerző, a zenetudós, a pedagógus, a meg nem alkuvó közéleti ember, a vészkorszak üldözöttjeinek megmentője maradandó hatást tett a magyar és egyetemes zenekultúra számos területére. Kevésbé ismert azonban az a tény, hogy az ő intézkedése nyomán indult el Magyarországon a zenélő emberek egészséggondozásának kutatása. Kodály, aki egészséggondozás terén maga is példaképünk volt, 1959-ben felhívta a Liszt Ferenc Zeneakadémia vezetőinek figyelmét a foglalkozási ártalmak gyakori előfordulására a hallgatók és a művészek körében. Ezt követően kérték fel dr. Kovács Géza testnevelési tudományos kutatót az ártalmak okainak feltárására és a védekezés módjának kidolgozására. Ezzel az intézkedéssel vette kezdetét a zenei munkaképesség-gondozás (ZMG) pedagógiájának kialakulása, melyben 40 éven át részt vettem mint dr. Kovács Géza munkatársa, majd halála után átvettem a műhely vezetését. A ZMG ma már tananyag országsszerte több egyetem zeneművészeti karán, továbbá szakközépiskolákban és zeneiskolákban, sőt az utóbbi évtizedben tért hódított a fejlesztőpedagógiában is. A ZMG főbb területei: a tanítás és gyakorlás során keletkező elfáradás enyhítése, a hangszerjáték fizikális és manuális alapozása és korrekciója az előképzőben és a zeneiskolai osztályokban, a súlyos lámpaláz enyhítése, a zenélő növendékek és felnőttek idegizikális kondíciójának megőrzése, a foglalkozási ártalmak megelőzése és rehabilitációja.

A Kodály-módszer külföldön – kerekasztal-beszélgetés

Moderátor: Fehér Anikó karnagy, népzenekutató, az MMA Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézetének tudományos munkatársa

A beszélgetés a kodályi gondolatok „exportjáról”, azaz arról szól, hogyan is lehet ezt az alapvetően magyar gyermekek számára ajánlott és elkészített gondolatmenetet más országokban is gyümölcsözően tanítani. Három olyan pedagógus szólal meg, akik sikerrel hosszú időn át tanítottak határainkon túl.

A beszélgetés résztvevői:

Körtvési Katalin művésztanár

Hartyányi Judit nyugalmazott művésztanár, a Magyar Kodály Társaság társelnöke

B. Horváth Andrea zenetanár, karnagy, a Magyar Kodály Társaság társelnöke

A programfüzet borítóján szereplő fényképet Németh Anna készítette.

JEGYZET

JEGYZET

Magyar Művészeti Akadémia
Művészetelméleti és Módszertani
Kutatóintézet

ESTÉK A HILD-VILLÁBAN MŰVÉSZETELMÉLETI ELŐADÁS-SOROZAT

140 éves a fonográf

2018. szeptember 6. | 18:00

WINDHAGER ÁKOS:

Moór Emánuel és a marketing

2018. szeptember 20. | 18:00

PAP JÁNOS:

Viaszba karcolt hangok
– a fonográf, az első mechanikus
hangrögzítő és -visszajátszó

2018. október 4. | 18:00

JUHÁSZ ZOLTÁN:

Régi fonográfon gyűjtött dallamok
összevetése későbbi változataikkal

2018. október 18. | 18:00

PÁVAI ISTVÁN:

A fonográf előnyei és hátrányai
a népezenekutatásban

2018. november 8. | 18:00

ÁRENDÁS PÉTER:

Lajtha László fonográfós gyűjtései

2018. november 22. | 18:00

Sebő Ferenc:

Vikár Béla és a fonográf

2018. december 6. | 18:00

FEHÉR ANIKÓ:

Edison Amerikában és Magyarországon

HILD-VILLA

az MMA Művészetelméleti
és Módszertani
Kutatóintézet székháza